

De Laatste Eer

Portret van een uitvaartvereniging

Mijn ouders, grootouders van vaders kant, drie jong overleden neven, vier broers van mijn vader en twee tantes liggen begraven op de kleine Hervormde begraafplaats middenin het dorp Vinkeveen. Bij de begravenissen op deze begraafplaats zijn het de dragers van uitvaartvereniging De Laatste Eer die de kist naar het graf brengen. Gijs van der Wilt, beheerder van de begraafplaats en sinds 1999 voorzitter van de Laatste Eer, vertelt over deze onafhankelijke protestants-christelijke begrafenisvereniging en de geschiedenis van de begraafplaats.

Veel traditionele begrafenisverenigingen dreigen te verdwijnen vanwege de aantrekkelijke totaalpakketten die organisaties als Dela en Monuta aanbieden. De Laatste Eer, opgericht in 1949, weet zich vooralsnog te handhaven. Gijs van der Wilt (1947): "We hebben al jaren rond de vijfhonderd leden, dat is vrij stabiel. Het neemt wel licht af, maar niet dramatisch." De leden zijn trouw, zelf is hij lid sinds 1968. In die tijd bedroeg de contributie 2 gulden per jaar, nu is dat 5 euro. Het geld wordt gebruikt voor het vervangen van de kleding van de dragers, en het onderhoud van het materiaal. De kosten van de begrafenis staan er los van. "Het gaat erom dat we de laatste eer geven en dat we dat doen op een piëteitsvolle en nette manier. Dat is heel belangrijk." Wat regelt de vereniging bij een uitvaart van haar leden? Ofwel: wat zijn de voordelen van een lidmaatschap? Van der Wilt: "Wij zorgen voor de dragers – dat zij er goed gekleed uitzien –, de aanspreker, we hebben een rijdende baar met bekleding en een grafliift." De Laatste Eer is met nadruk een begrafenisvereniging en doet dus alleen begravenissen, aan crematies wordt – op grond van de geloofsovertuiging – geen medewerking verleend. De vereniging is zelfstandig en wil dat graag zo houden.

Een lidmaatschap van Nardus ziet Van der Wilt niet zitten. "Wij hebben onze leden en we hebben onze dragers. We leggen verantwoording af aan onze leden en hebben kascontrole, alles gaat goed. Ik zie niet de voordelen van het lidmaatschap van een koepelorganisatie. Als we tegen dingen aanlopen, kunnen we ze zelf oplossen." De dragers ontvingen in het verleden een

Gijs van der Wilt

zogenaamde dragerspenning, hiervoor is een vrijwilligersvergoeding van circa 35 euro per begrafenis in de plaats gekomen. De meeste van de acht dragers zijn met pensioen, maar sommigen moeten vrij nemen van hun werk als er een begrafenis is. Als hen gevraagd wordt wat hun motivatie is om dit werk te doen, blijkt solidariteit het belangrijkste motief: "Omdat je eens zelf gedragen moet worden."

De begraafplaats

Vinkeveen heeft twee protestantse kerken: de Hervormde Gemeente, naast de begraafplaats, en de Gereformeerde kerk, vijfhonderd meter verderop. Mijn ouders waren actief lid van de Gereformeerde kerk, die nu Morgenster heet en onderdeel is van Protestantse Kerken Nederland. Gijs van der Wilt: "Als je geen lid bent van een van deze kerken, kun je wel lid zijn van De Laatste Eer, maar niet begraven worden op de begraafplaats. Wel komen de dragers, indien gewenst, en men kan begraven worden op de Algemene begraafplaats in het vlakbij gelegen Wilnis. De begraafplaats was eerder verdeeld in een algemeen deel en

een protestants deel. Met de komst van een algemene begraafplaats in 1992 is dat onderscheid opgeheven.

Schoenendoos

Gijs van der Wilt heeft een collectie rouwkaarten en brieven die bijna honderd jaar teruggaat. Geordend op alfabet heeft hij ze in ordners in de kast staan. Ook de geschiedenis van de begraafplaats heeft hij uitgezocht. De overgave waarmee hij dit alles doet, heeft een persoonlijke en verdrietige achtergrond. Zijn dochter overleed in 1995. "Ik had het nodig me ergens met hart en ziel aan over te geven", vertelt hij. "Zij ligt ook begraven op de begraafplaats en ik heb daar dus hele tere banden mee. Een grootouder is natuurlijk verdrietig, maar dit is wel iets heel anders."

In de loop van de jaren heeft Van der Wilt, die zijn leven lang in de grafische industrie werkte, alle beschikbare gegevens geordend en gedigitaliseerd. Zijn bronnen bestaan uit de kerkelijke administratie en de administratie van zijn voorgangers: handgeschreven boekjes en een schoenendoos vol met losse papieren, zoals verlo-

ven tot begraven. Het gaf hem een goed inzicht wie waar begraven is door de jaren heen. "Als ik over de begraafplaats loop, ken ik iedereen." Van der Wilt laat een brief zien die hij een paar jaar terug ontving. Een verre nazaat van de toenmalige burgemeester vraagt of het wellicht bekend is waar de twee dochtertjes van zijn bet-overgrootoom, beiden nog geen jaar oud en gestorven in 1873 en 1876, zijn begraven. "De graven bestaan niet meer, maar ik kon wel herleiden waar ze begraven waren." De briefschrijver was hem zeer dankbaar voor de verstrekte informatie.

De plattegrond van het oude 'register der lijken' toont de omtrek van de plattegrond van het kerkje dat ooit op de plek stond waar nu nog de begraafplaats is. Er werd dus in de kerk begraven, dat gebeurde vanaf circa 1700. Ook de rooms-katholieke inwoners van het dorp vonden er hun laatste rustplaats, omdat er nog geen katholieke begraafplaats was. De kerk brandde af in 1934 en vlakbij werd een nieuwe kerk gebouwd. De begraafplaats bleef in gebruik.

Nieuwe tradities

Een begrafenis vanuit een van de twee protestantse kerken heeft een traditioneel karakter. Dat betekent niet dat er nooit iets verandert. Van de twee kerken is de Hervormde kerk, die valt onder de Gereformeerde bond en daarmee behoort tot de orthodoxe tak van de protestantse kerken, zonder meer het meest traditioneel. Bloemen zijn in de kerk niet gewenst en men zingt op hele noten. De Morgenster staat meer open voor vernieuwing. Bij een afscheidsdienst wordt bijvoorbeeld een houten kruisje, met de naam van de overledene, voorin de kerk aan een groot kruis bevestigd, een ritueel dat afkomstig is uit de Rooms-katholieke Kerk. Foto's van de overledene kunnen getoond worden via een powerpoint-presentatie. Vaak nemen een of meerdere familieleden een deel van de dienst op zich in de vorm van het vertellen van persoonlijke herinneringen of het lezen van een (bijbel) tekst. Het moet niet, maar het kan wel. Bij de begrafenis van mijn opa in 1991 was dit nog ondenkbaar. Het feit dat de Hervormde kerk behoudender is, staat dus de samenwerking binnen De Laatste Eer niet in de weg. Sterker nog: het is de enige officiële samenwerking tussen beide protestantse kerken. ■

Eigen en import

Vinkeveen is een van de acht dorpskernen in gemeente De Ronde Venen. Het dorp aan de Vinkeveense Plassen, tussen Amsterdam en Utrecht, heeft 8.444 inwoners. Hiervan zijn er circa 3.100 lid van een van de drie kerken. Het grootste aantal leden, rond de 2.000, hoort bij de Rooms-katholieke Kerk. Niet verbaasd gezien de enorme kerktoeren (er zijn er maar negen hoger in Nederland), die het dorpsgezicht van afstand domineert. De twee protestantse kerken zijn veel kleiner: de Hervormde Gemeente – die vanwege het orthodoxe karakter ook een streekfunctie vervult – heeft 600 leden en de Gereformeerde kerk De Morgenster heeft er rond de 500. In voorgaande decennia was er een strikte scheiding tussen het protestantse en katholieke deel van het dorp. Men kwam nauwelijks met elkaar in aanraking. Die grens is in de loop van de laatste decennia minder sterk geworden. Kenmerkend voor het sociale leven zijn de talloze verenigingen en clubs. Van oudsher wonen er, aangetrokken door het water en de watersport, altijd wel enkele BN'ers in het dorp. Ook criminelen weten de waterrijke omgeving en – niet in de laatste plaats – de soms exorbitante villa's te waarderen. Buiten de overleden volkszanger André Hazes, die het ooit zelfs bracht tot gemeenteraadslid, nemen deze groepen nauwelijks deel aan het sociale leven in het dorp.